

Literatura catalana contemporània

Joan Fuster

Literatura catalana contemporània

5. El Modernisme

Una reacció espiritualista

“La reacción espiritualista que ha sucedido a la corriente del naturalismo positivista...” Amb aquestes paraules va definir Joan Maragall el que podríem anomenar “màxima comú denominador” del Modernisme. “Màxim” i a la vegada molt lleu. Perquè els escriptors i les tendències que confluïren i s’agitaren a la Barcelona de la darrerria del XIX no tenien gairebé cap altre tret genèric. En aquell petit món heterogeni i contradictori, pràcticament només s’hi destaquen, com a evidència més o menys compartida per a la majoria, l’allunyament i fins i tot l’avversió respecte al “naturalisme positivista” i, és clar, respecte als pressupòsits filosòfics que l’inspiraven. Per a Maragall això equivalia a una “reacció espiritualista”, i el mateix cregueren els crítics com Joan Sardà i Josep Soler i Miquel. “Espiritualisme” no és potser ben bé el terme que fa al cas, però podem acceptar-lo com a sinònim d’“antimaterialisme” i, en el fons, d’“antirracionalisme”. De fet, era l’air du temps, i la “reacció” es produí simultàniament a tot Europa. Al voltant de l’any en què naixia Maragall (1860) se situa el naixement d’unes quantes figures del pensament europeu de signe intel·lectual semblant: Sigmund Freud (1856), George Simmel (1858), Edmund Husserl (1859), Henri Bergson (1859), Maurice Blondel (1861), Maurice Maeterlinck (1862), Heinrich Rickert (1863), Miguel de Unamuno (1864), Gabriele D’Annunzio (1864), Rudyard Kipling (1864), William Butler Yeats (1865). Pensem, per un moment, tot el que aquests noms suggereixen en el seu sentit més genuí: la primacia o la revaloració de l’instint, de la fe, de la intuïció “irracionalista” que caldria jutjar en funció d’aquella *Zerstörung der Vernunft* de què parlava Lukács. Com a mínim, en literatura, es renegava—per dir-ho amb Soler i Miquel—“de la vulgaridad naturalista” i “verbosidad convencional y hueca, formada y fría”, para postular “la invención imaginaria viviente, la palabra que enuncia sincera”.